

МОВА І МОВЛЕННЯ

● 1.

Спиши текст, добираючи за змістом потрібні слова з довідки. Придумай і запиши заголовок.

Мова — одне з багатьох ... , створених людьми. Вона відображає ... народу, його У мові — уся ... народу. Слово рідне ввібрало в себе спокійний ... Дніпра, ... колосся, ... діброви, ... соловейка, ... трударя на важкій ниві.

Слова для довідки: душа, плин, диво, історія, спів, доля, пісня, шепіт, шурхіт.

● 2.

Із поданих речень склади і запиши текст.

Ще з дитинства ми повинні берегти рідну мову і говорити рідним словом.

З їхніми творами ми ознайомлюємось у початкових класах, вчимося любити рідний край, свою землю, свій народ.

Видатні поети Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко збагачували і боронили рідну мову своїми глибоко-задумливими рядками віршів.

● 3.

Спиши речення, вставляючи з довідки потрібні слова.

Мова новими словами, які ... в нашому житті,

Слова для довідки: збагачується, щоденно, з'являються, поповнюється.

● 4.

Запиши декілька (3-5) прикметників до слова *мова*.

● 5.

Прочитай текст.

Ми добре знаємо чудесний звичай нашого народу, коли, проходячи вулицею в селі, один одного обов'язково привітає:
— Здорові були!

А у відповідь:

– Здрастуйте!

І не обов'язково треба бути знайомим один одному, ні! Це такий всенародний звичай, що знаменує собою взаємну повагу громадян.

За Остапом Вишнею

– Про який давній звичай нашого народу розповів письменник?

– Запиши декілька слів привітання.

– До слова *чудесний* добери слово, близьке за значенням.

● 6.

Спиши прислів'я, добираючи з довідки відповідні слова ввічливості.

Коли я щиро дякую, кажу

Коли я вибачаюся, кажу

Коли я прошу допомоги, кажу

Хочеш від людей добра і ласки, кажи їм: ... й

Щоб знову зустрітись в годину призначену, кажу я щиро всім

Слова для довідки: до побачення, дозвольте зайти, спасибі, перепошую, вибачте, будь ласка, добродію, допоможи мені, будь ласка, дякую.

● 7.

Запиши синоніми до слова *до побачення*.

● 8.

Допиши прислів'я, користуючись словами для довідки. Поясни їх зміст.

Праця чоловіка годує, ...

За рідний край ...

Мудрим ніхто не вродився, ...

Слова для довідки: а навчився, а лінь марнує, життя віддай.

● 9.

Спиши прислів'я, вставляючи пропущені слова за змістом.

Слово не стріла, а глибоко

... словечко коле сердечко.

Слово — не ... , вилетить — не впіймаєш.

Не мели ... , як пес хвостом.

● 10.

Із кожного рядочка слів склади і запиши прислів'я про мову.
Поясни їх зміст.

Лине, серця, до, а, не, слово, стріла.

Хліб, а, слово, на, обід, бережи, на, відповідь.

До, язик, Києва, доведе.

Словом, за, кишеню, у, не, полізе.

Тепло, землі, вдень, рідній, на, і, вночі, і.

● 11.

Доповни прислів'я відповідними за змістом словами, поданими у дужках. Запиши.

Не кидай слів на ... (*вітер, підлогу, воду*).

Не відкладай на завтра того, що можна зробити ... (*пізніше, сьогодні, післязавтра*).

Не все те золото, що ... (*заховане, блищить, пищить*).

Дурний язик голові не ... (*дядько, сват, приятель*).

● 12.

З'єднай частини прислів'їв. Запиши.

З добрим дружись, • • коле сердечко.

Гостре словечко • • а лихих стережись.

Де сила не візьме, • • а вдома краще.

В гостях добре, • • там розум допоможе.

● 13.

Спиши прислів'я, вставляючи пропущені слова за змістом.

Не плюй у колодязь — пригодиться ... напитися.

Цвітуть наші діти, як пишні

Осінь багата снопами, а зима

Хочеш їсти калачі, не сиди на

Блісне сонце і в наше

ТЕКСТ

● 1.

Визнач тип тексту.

У лісі діти побачили білку. Вона була гарна. Червона чи бура — важко сказати, але здавалась червоною. І лиш коло підборіддя — білий трикутничок. А хвіст пухнастий, кудлатий. Він трохи менший від самої білки. Очі — дрібні намистинки.

- а) розповідь
- б) опис
- в) міркування

● 2.

Прочитай і порівняй подані тексти. Визнач тип кожного з них.

Ми живемо в Україні і любимо її співучу мову, її прекрасних людей, її пишну природу. Наша земля красива і щедра. Росте і жито, і городина, цвітуть квіти, дзюркочуть річечки. Але особливо любов викликає у нас калина.

Росте вона по тінистих лісах, в гаях і дібровах, на схилах, на узліссі, на лісових галявинах. Садять калину і біля хати, щоб навесні білим цвітом милувала.

Калина — це невисокий, але пишний кущ. Вона росте на вологих місцях у лісі, лузі. Садять калину і біля хати.

Навесні вона зацвітає запашним білим цвітом. Кожна квіточка — ніби дівчина в білій хустині. Восени важкі грона калини червоніють. Ягоди наливаються цілющим соком. Узимку кущ калини особливо гарний. Кругом біліє сніг, а червонясті кетяги палахкотять, мов ліхтарики.

Калину здавна шанують і люблять люди за її красу.

Калина поширена в Україні. Це дуже цілюща рослина, адже з її плодів виготовляють соки. Чистий сік ягід калини поліпшує

апетит. Плоди цієї рослини широко використовують і для лікування простудних захворювань.

«Без верби й калини нема України» — усім відоме українське народне прислів'я, яке фактично визначає сутність буття українського народу. Здавна символом рідної землі, дівочої краси була саме калина.

У дворі моїх дідуся і бабусі ростуть декілька кущів калини. Навесні вони уквітчують нашу хату, милують око, а взимку бабуся готує з калини напій, який лікує, зігріває і бадьорить. Бабуся любить мене повчати, що не треба цуратися і забувати давні традиції та звичаї свого народу. А мій дідусь рекомендує завжди саджати калину біля хати.

● 3.

Прочитай і порівняй подані тексти. Визнач тип кожного з них.

В'ється стежка через поле. Йдеш по ній і бачиш обабіч подорожник. Росте він на узбіччях, біля доріг, де ходять люди.

Подорожник — трав'яниста рослина. Його листочки міцні, круглі. Над темно-зеленим листям піднімаються стрілки-стебла. Дрібненькі квіточки зібрані у вузький колосок.

Навколо суха земля, а під листям подорожника вона волога, прохолодна. Чому ж це так? Мабуть тому, що листочки цієї рослини тісно притиснуті до землі. Станеш випадково на листок подорожника, злякаєшся, що пошкодив його. А подорожник, як і раніше, міцно стоїть. Ото живуча трава!

Якщо в лісі ти пораниш ногу, то, напевно, як справжній турист, наліпиш листок подорожника на рану і підеш далі.

Подорожник — це рослина, у якої міцні круглі листочки. Його завжди можна знайти на узбіччях дороги. Мабуть тому

ми не звертаємо на нього уваги. І навіть не задумуємося, чому у цієї рослини така назва: по-до-рож-ник.

● 4.

Прочитай текст. Визнач його тип.

ХРИСТИНКА

Дівчинка була гарна. Золоті важкі коси спускалися нижче пояса. Сині очі дивилися весело й довірливо. На голові — віночок з калини. Намисто із червоних бусинок. На рукавах білосніжної сорочки багряніли гілочки яскравої горобини. У жовтій спідничці вона була схожа на золоту бджілку.

● 5.

Прочитай текст. Визнач його тип.

В осінні дні більшість птахів стає мандрівниками. Вони летять у теплі краї — у вирій. Летять без компаса, але ніколи не збиваються зі шляху. Ці перельоти тривають уже тисячі років.

● 6.

Прочитай текст. Визнач його тип.

Калина — лікарська рослина. Свіжі ягоди з медом вживають при кашлі, серцевих захворюваннях, вони регулюють тиск крові. Соком калини навіть вмиваються, щоб обличчя рум'янилося.

● 7.

Прочитай текст. Визнач його тип.

Чому пташку назвали шишкаріком? Свою назву ці пернаті отримали від слова шишка. У шишкаріка дзьоб — як гострі щипці. Ним дуже зручно лущити ялинові та соснові шишки.

● 8.

Прочитай текст. Визнач його тип.

КНИЖКОВИЙ КОВЧЕГ

Понад усе на світі я люблю книги. Якби їм загрожував усе-світній потоп, я поспішила би збудувати Книжковий ковчег

для всіх своїх улюбленців. Зрозуміло, що чим менший був би ковчег, тим мені було б важче. Добре, коли б у ньому могли вміститися сотні чи навіть тисячі книг. А якщо лише кілька, наприклад, три? Це був би дуже складний вибір.

І все ж, які з безлічі книг увійшли би до обраних, заповітних? Які я спробувала б урятувати від потопу?

Перша книга — це, звичайно, «Буквар». Бо саме він відкрив мені такий неосяжний і прекрасний світ слова. «Буквар» прийшов до мене, коли я була ще маленькою, і повинен зостатися зі мною назавжди.

Друга книга — це «Кобзар» Тараса Шевченка. Бо коли мій ковчег пристане до берега, я із завмиранням серця зможу побачити, як «тече вода з-під явора ярмом на долину» і як «хлюпочуться качаточка поміж осокою».

І, насамкінець, третя книга — «Українські народні казки». Їх мені читала мама, коли я була ще в колисці. Їх я сама перечитувала згодом. Їх люблю гортати й тепер.

Знаю, що на такому Книжковому ковчезі мені жодні потопи не страшні.

● 9.

Прочитай текст. Визнач його тему і мету.

Устим Кармелюк організував селян на боротьбу за волю і незалежність. Він виявив мужність у битві з ворогами. Про Устима Кармелюка складені пісні та легенди.

Український народ береже імена своїх героїв.

● 10.

Прочитай текст. Визнач його тему.

Здавна лелек вважають близькими сусідами людини. Лелеки завжди селилися біля нових осель. Це свідчило про злагоду в сім'ї, мир і спокій. Тому лелек завжди оберігали, ставились до них шанобливо.

а) У тексті розповідається, де селилися лелеки.

б) У тексті розповідається про лелек.